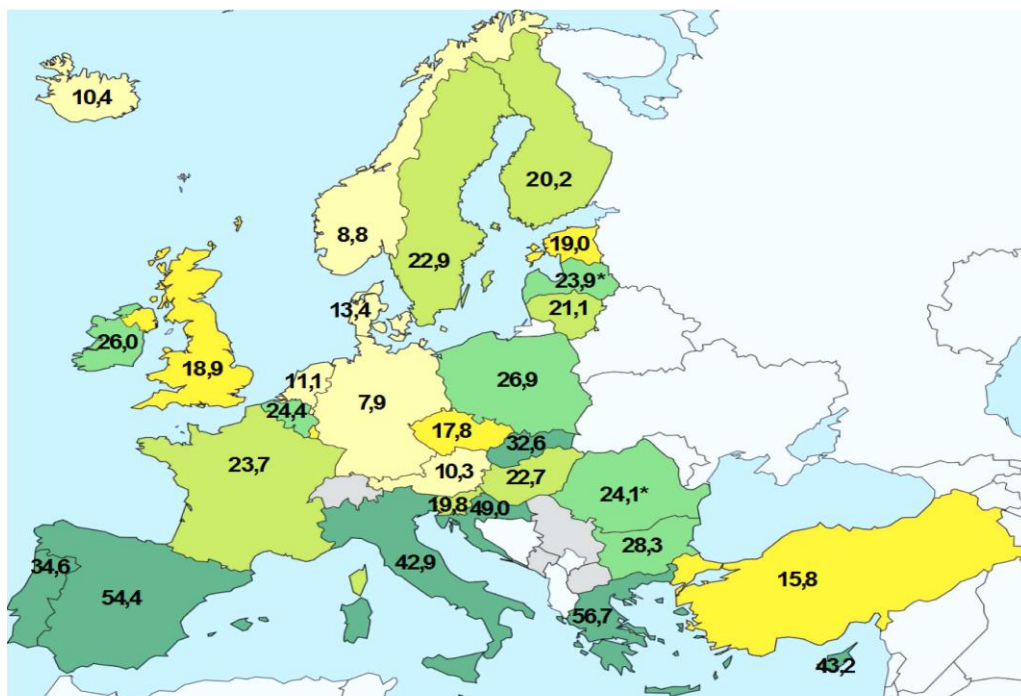

Joonis 2. Noorte töötuse määrad Euroopa riikides

Harmoniseeritud noorte töötusmäär (15–24-aastaste vanusegrupp)
Andmed: jaanuar 2014, v.a * detsember 2013

Allikas: Eurostat

Noortegarantii koostamine

Kuigi sellesuunalisi algatusi on sündinud varemgi³, hakati terviklikumat üle-euroopalist noorte tööhõive edendamise programmi koostama Euroopa Komisjoni poolt majanduskriisi haripunktis, osana Euroopa Liidu järgmise kümnendi majanduskasvu strateegiast “Euroopa 2020”. 2010. aasta septembris käivitas Euroopa Komisjon üle-euroopalise algatuse “Noorte liikuvus” (*Youth on the Move*), mille keskseks ideeks sai noorte mobiilsuse suurendamine, nende toetamine õppimisel, töötamisel, vabatahtlikuna tegutsemisel teistes Euroopa Liidu riikides.⁴ Kuigi strateegiadokumendis “Euroopa 2020” määratletud viie peamise arengueesmärgi hulgas leiab noorte tööhõive teema äramärkimist mitmest erinevast perspektiivist⁵, viitab Komisjon hiljem korduvalt, et noortele garantiide pakkumine on liikmesriikide praktikas leidnud vähe rakendamist.⁶

2011. aasta lõpus algatas Euroopa Komisjon abinõuna üha kasvanud tööpuuduse leevendamiseks *Youth Opportunities Initiative*’i, mis oli mõeldud eelneva kampaania edasiarendusena ohjeldamaks ennekõike noorte tööpuudust aastatel 2012 ja 2013.⁷ Selle toetusmeetmete paketi väljatöötamise raames pandi selgemalt paika ka noortegarantii alused, kavandatud tegevuste põhifookus nihkus nüüd *NEET*-noortele, neile, kes ei tööta, õpi ega osale ka mõnel koolitusel.⁸ Noortegarantii keskseks eesmärgiks sai riigipoolsete meetmete väljatöötamine, mis

³ Euroopa Komisjoni talituste töödokument – Nõukogu soovitus noortegarantii loomise kohta. Brüssel, 5.12.2012. SWD(2012) 409 final, lk 6.

⁴ <http://ec.europa.eu/youthonthemove/>

⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_et.htm

⁶ Vaata näiteks: Euroopa Liidu Nõukogu soovitus noortegarantii loomise kohta 22. aprill 2013. Euroopa Liidu Teataja. C 120/1. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=CELEX:32013H0426%2801%29>

⁷ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1006>

⁸ Vaata ka: *Opinion of the European Economic and Social Committee on the ‘Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions — Youth Opportunities Initiative’*. Official Journal of the European Union. 4.10.2012. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52012AE1579>

tagaks kuni 25-aastastele noortele hiljemalt nelja kuu möödudes töötuks jäämisest või formaalharidussüsteemist lahkumisest kvaliteetse töö-, haridustee jätkamise, õpipoisiõppe või praktikapakkumise. See peaks olema välja töötatud pidades silmas noore individuaalseid vajadusi ja huve.

2013. aasta aprillis kinnitasid liikmesriigid Euroopa Liidu Nõukogus noortegarantii põhimõtted.⁹ Samal ajal täiendas Euroopa Parlamendi tööhõive- ja sotsiaalkomisjon mõnevõrra noortegarantii algatuse ettepanekuid. Nende muudatuste tulemusena peaks noorte tööhõive programm piirkondades, kus noorte töötuse määr ületab 20 protsendi piiri, laienema kuni 30-aastastele.¹⁰ Kuigi noortegarantii üksikasjaline sisu ja rakendamisse puutuvad küsimused on liikmesriikide endi otsustada, on Euroopa Komisjoni (ja teiste üle-euroopalise mõjuga institutsioonide) soovitusel selles valdkonnas konsolideerunud viimastel aastatel süsteemseks terviklahenduseks, mille rakendamist peetakse väga oluliseks.

Noortegarantiid Euroopas

Noortegarantiile sarnased toetuspaketid pärinevad põhjamaadest (Soome, Rootsi, Taani ja Norra), kus need töötati välja ja võeti kasutusele juba 1980- ja 1990-ndatel aastatel. Veidi hiljem käivitati sarnased programmid ka Saksamaal, Hollandis ning Poolas. Eriti Soome, tagasihoidlikumalt ka Rootsi programmide kogemusi noorte tööhõive edendamisel on Euroopa Liidus käsitletud järgimisväärsete edulugudena ning nende riikide lahendustele võib leida viiteid pea kõikides olulisemates temaatilistes dokumentides.¹¹ Nendele kogemustele toetudes on jõutud tõdemuseni, et: „noorte suhteliselt lühikese aja jooksul tööle asumine ei pruugi võimaldada pikaajalisi lahendusi. Noorele inimesele noortegarantii võimaldamisel tuleb arvesse võtta struktuurseid kaalutlusi, olgu nendeks oskused ja kvalifikatsioon.“¹²

Euroopa Liidu tasandil toetatakse liikmesriikide noortegarantiide väljatöötamist ühtekuuluvusfondide vahenditest, eriti Euroopa Sotsiaalfondist, lähtudes eeldusest, et noorte töötuse ja tööturult kõrvalejäämise vastu võidelda on vähekulukam, kui seista silmitsi nende tagajärgedega. Aastaks 2020 loodetakse üle-euroopalise eesmärgina viia noorte töötuse määr alla kümne protsendi.¹³

Liikmesriikide tasandil on noortegarantiide väljatöötamisest ja rakendamisest võimalik tuua erinevaid näiteid. Enamikes riikides on noortegarantii tervikpaketi sisalduvaid üksikmeetmeid juurutatud varemgi ning varasemate algatuste (näiteks noorte tööhõivepakett - *Youth Employment Package*) raames. Ka Eestis on Töötukassa¹⁴ enne riikliku noortegarantii rakenduskava valmimist pakunud mitmeid noortele suunatud toetusmeetmeid (näiteks palgatoetus, tööharjutus jms). Noortegarantii eripäraks peetakse pakutavate lahenduste terviklikkust ning sellest tulevat võimalust muuta üldisemat mõtteviisi hariduse, tööturu, sotsiaalpartnerite ning riigi poolt korraldatud toetuse omavahelisest suhestumisest. Mitmetes riikides toob see kaasa vajaduse seadusemuudatusteks ning avalike institutsioonide vastutusvaldkondade ümberkujundamiseks. See koos muudatuste elluviimiseks vajalike kaasfinantseeringute nappusega on pidurdanud liikmesriikide valmisolekut praktilisteks sammudeks. Väidetavalt esitasid vähem kui pooled liikmesriigid omapoolsed noortegarantii rakenduskavad tähtaegselt ehk detsembris 2013, Eestit siis veel nende hulgas ei olnud.¹⁵

⁹ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=et>

¹⁰ Saadikud toetasid noortegarantii haarde laiendamist. 24.04.2013. Euroopa Parlamendi infoportaal:

<http://www.elections2014.eu/et/news-room/content/20130419STO07453/html/Saadikud-toetasid-noortegarantii-haarde-laiendamist>

¹¹ Vt ka Eurofound (2012) *Youth Guarantee: Experiences from Finland and Sweden*. Dublin: Ireland

¹² Euroopa Komisjoni talituste töödokument – Nõukogu soovitus noortegarantii loomise kohta. Brüssel, 5.12.2012. SWD(2012) 409 final, lk 4.

¹³ http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_et.htm

¹⁴ Varem Tööturuamet (kuni 2009 kevad)

¹⁵ Euractiv (2013) URL: <http://www.euractiv.com/socialeurope/eu-summit-warn-youth-guarantee-l-news-532478>; vt ka: [http://europa.eu/rapid/press-release MEMO-14-13 en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-13_en.htm)

Tabel. Noortegarantii tugevused ja puudused noorte tööhõivesse aitamisel¹⁶

TUGEVUSED	PUUDUSED
Suunab tööhõivega tegelevaid institutsioone tegelema noorte ning nende vajadustega	Vähem tõhus „raskesti kättesaadavate“ rühmade abistamisel, mis eeldaks erinevate institutsioonide varasemast suuremat koostöömimist
Toimib eriti tõhusalt tööleminekuvalmis noortega	Lühiajaline lahendus: ei suuda lahendada noorte tööpuuduse struktuurseid põhjuseid
Toetab noorte tööpuudusele kiirelt reageerimist, enne kui see hakkab avalduma pikemaajalisema negatiivse mõjuna	Meetmepaketi tõhusus sõltub mitmetest teistest faktoritest: näiteks, sotsiaal- ja hariduspoliitilistest valikutest ning üldisemast olukorrast riigi tööturul
Aitab vältida heitumise „armistavat“ mõju noore edasisele elule ja väljajaadetele	Määrava tähtsusega on sekkumise ajastatus. Kiirem sekkumine suurendab tulemuslikkust
Aitab ennetada sotsiaalsüsteemi suuremat ülekoormatust tulevikus	Eri valdkondade töö koordineerimine on keeruline ja kallis
Üldise lähenemisviisi võimalik muutus pikaajalises probleemvaldkonnas	Vahendite nappus

Milleks Eestile noortegarantii?

Kui Euroopa Liidus keskmiselt on noorte töötus kasvanud ning rohkem kui üks viiest majanduslikult aktiivsest noorest euroolasest ei leia tööd, siis Eestis on see viimastel aastatel vähenenud. Noorte töötuse määr Eestis oli kõrgeim 2010. aastal (33%), 2014. aasta kevadeks on see kahanenud 16 protsendini.¹⁷ Registreeritud noorte töötute osakaalu poolest (vanuserühmas 15–24) jääb Eesti alla kõigile naaberriikidele EL-is. Samas tunnustavad noorsootöötajad, et noorte registreeritud ja reaalse töötuse vahel on meil suured käärid.¹⁸ Eestis teeb lahenduste leidmise keeruliseks see, et töötute noorte hulgas on palju heitunud ning niinimetatud *NEET*-noori. Nende näitajate poolest sarnaneb siinne olukord Euroopa töötuse mureriikidega – Hispaania, Portugali ja Iirimaa.¹⁹ Seega, Eestil oleks palju võita just nendest lahendustest, mida taoline noortegarantii-sarnane valdkonnaülene terviklahendus võiks pakkuda: alates suuremast rõhuasetusest ennetustegevusele kuni avaliku halduse tõhususe ning koostöösutlikkuse edendamiseni.

Erle Rikmann
nõunik
tel 6513

Õigus- ja analüüsiosakond on Riigikogu struktuuriüksus, mis nõustab rahvaesindajaid ja nende heaks töötavaid ametnikke. Käesolev informatsioon on koostatud osakonna algatusel. Autorid on valmis arutlema huvilistega töö sisu üle. Kõik kommentaarid on teretulnud.

¹⁶ Tabel põhineb Eurofound (2012) *Youth Guarantee: Experiences from Finland and Sweden*. Dublin: Ireland andmetel, mida on täiendatud autori poolt.

¹⁷ Allikas: Eurostat

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=teilm021&language=en>

¹⁸ Vt näiteks: <http://www.postimees.ee/1295288/uhendus-noorte-registreeritud-ja-reaalse-tootuse-vahel-on-suured-kaarid>

¹⁹ Vt täpsemalt: http://praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Too-ja-Sotsiaalpoliitika/08_46_56_300_Poliitikaylevaade_5_veeb.pdf